

Kannuksen kaupungin varhaiskasvatuksen TASA-ARVO JA YHDENVERTAISUUSUUNNITELMA

”Kaiken lähtökohtana on se, että nähdään jokainen lapsi ja aikuinen ennen kaikkea omana, pystyvänä ja ainutlaatuisena yksilönä. Ollaan ihmisinä ihmisille.”

1. JOHDANTO

Tämä tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelma on tehty Kannuksen varhaiskasvatukseen. Suunnitelman alkuosa on yhteinen kaikille Kannuksen kaupungin varhaiskasvatustyksiköille. Yhteinen osio kattaa käsitteet, ohjaavat asiakirjat sekä käytännön toimintatavat henkilöstölle. Suunnitelman loppuosassa ohjeistetaan yksiköiden omien toiminnallisten tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelmien laadinnassa.

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuus tarkoittaa Kannuksen varhaiskasvatuksessa sitä, että kaikkia kohdellaan tasapuolisesti, yhdenvertaisesti ja syrjimättä sekä kaikilla on tasavertaiset mahdollisuudet ihmisen eri ominaisuuksista huolimatta. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus ovat osa Kannuksen varhaiskasvatus- ja esiopetussuunnitelman mukaisista inklusiivisista periaatteista.

Kannuksen kaupungin varhaiskasvatuksen toimintaperiaatteina on positiivinen pedagogiikka ja lämmin vuorovaikutustapa. Positiivinen kasvatus tarkoittaa ennen kaikkea aktiivista hyvän havaitsemista ja keskittymistä toimivuuteen ja onnistumisiin jokaisessa lapsessa ja nuoressa haasteista huolimatta.

Positiivisessa toimintakulttuurissa panostetaan siihen, mikä lisää yksilön ja ryhmän hyvinvointia ja mahdollistaa koko inhimillisen kapasiteetin käyttämisen. Varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin kehittämiseen kuuluu tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus ovat osa varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mainitsemista inklusiivisista periaatteista. Inklusiivinen toimintakulttuuri edellyttää henkilöstön ymmärrystä siitä, miten esimerkiksi vammaisuuteen, ihonväriin, sukupuoleen ja sen moninaisuuteen liittyvät asenteet näkyvät henkilöstön omassa toiminnassa ja varhaiskasvatuksen toimintatavoissa. Henkilöstön tulee tunnistaa lasten keskinäisten kohtaamisten eriarvoistavia piirteitä sekä puuttua niihin vastuullisesti, sensitiivisesti ja johdonmukaisesti. Henkilöstön tulee tukea lasten toimintaa inklusiivisesti niin, että jokaisella lapsella on mahdollisuus osallistua yhteiseen toimintaan omien taitojensa ja valmiuksiensa mukaan.

Kannuksen varhaiskasvatuksessa laaditaan toimipaikkakohtaiset toiminnalliset tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmat vuosittain toimipaikkakohtaisten toimintasuunnitelmien yhteydessä. Toimipaikkakohtaisella suunnitelmalla tarkoitetaan päiväkotikohtaisia suunnitelmia.

2. TASA-ARVOA JA YHDENVERTAISUUTTA OHJAAVAT LAIT JA ASIAKIRJAT

Tasa-arvolaki (609/1966) on laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta. Lain tarkoitus on sukupuoleen perustuvan syrjinnän estäminen sekä naisten ja miesten välisen tasa-arvon edistäminen sekä naisten aseman parantaminen työelämässä. Lisäksi lain tarkoitus on sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuvan syrjinnän estäminen.

Jokainen ihminen on Suomen perustuslain (731/1999 6§) mukaan yhdenvertainen. Ikä, alku-perä, kieli, uskonto, vakaumus, terveydentila, vammaisuus tai muu henkilöön liittyvä syy ei saa vaikuttaa siihen, että ihminen asetettaisiin eri asemaan.

Varhaiskasvatuslaissa (540/2018, 3§) varhaiskasvatuksen tavoitteena on muun muassa edistää yhdenvertaisuutta ja sukupuolten välistä tasa-arvoa.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2022) mukaan varhaiskasvatuksen keskiössä ovat lapsen oikeudet, demokratia, yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja moninaisuus. Nämä edellyttävät pohtimaan muun muassa sukupuoleen ja moninaisuuteen liittyviä asenteita puheissa, eleissä, teoissa ja toimintatavoissa. Kiusaaminen, rasismi tai väkivalta ovat asioita, joita ei hyväksytä keneltäkään missään muodossa.

YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen (1991) mukaan yleisiä periaatteita ovat lapsen tasa-arvoinen kohtelu, syrjinnän kieltäminen, lapsen etu, lapsen oikeus elämään ja lapsen mielipiteen huomiointi.

Lapset huomioidaan omina yksilöinä tasa-arvoisesti ja jokaisella on oikeus kehitystään vastavasti vaikuttaa omiin asioihinsa. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (Karvi) pitää tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta ja moninaisuutta arvoina, jotka ohjaavat varhaiskasvatuksen laadun arviointia.

3. KÄSITTEITÄ

Tasa-arvo tarkoittaa kaikkien ihmisten yhtäläistä arvoa yksilöinä ja yhteiskunnan jäseninä.

Yhdenvertaisuus tarkoittaa sitä, että jokainen ihminen on samanarvoinen riippumatta heidän sukupuolestaan, iästään, etnisestä tai kansallisesta alkuperästä, kansalaisuudestaan, kielestään, uskonnostaan, vakaumuksestaan, mielipiteestään, vammastaan, terveydentilastaan, seksuaalisesta suuntautumisestaan tai muusta henkilöön kohdistuvasta syystä.

Inklusiivisiin periaatteisiin kuuluu kaikkia lapsia koskevat yhtäläiset oikeudet, tasa-arvoisuus, yhdenvertaisuus, syrjimättömyys, moninaisuuden arvostaminen sekä sosiaalinen osallisuus ja yhteisöllisyys. Varhaiskasvatuksessa inklusiivisuus tulee nähdä toimintaa ohjaavana arvona, ajatusmaailmana ja periaatteena.

Antirasismi on aktiivista ja tietoista toimintaa kaikkia rasismien muotoja vastaan. Tavoitteena on vähentää etnistä syrjintää, syrjivien käytäntöjen vaikutuksia ja kielteisiä ennakkoluuloja. Jokaisella lapsella on oikeus saada tukea omalle kasvulleen ja kehitymiselleen.

Sukupuolen moninaisuudella tarkoitetaan ihmisen yksilöllistä kokemusta kehostaan, sekä sen ilmaisun kirjoa. Tasa-arvolaki kattaa sukupuolen moninaisuuden eikä sukupuolen, sukupuoli-identiteetin ja sukupuolen ilmaisun perusteella ketään saa syrjiä.

Häirintä on yhdenvertaisuuslaissa kiellettyä syrjintää. Laissa häirintä määritellään käyttäytymisenä, jolla loukataan henkilön ihmisarvoa tarkoituksellisesti tai tosiasiallisesti.

Osallisuus on kuulumisen tunnetta ja sitä, että saa edellytykset osallistua, tulla kuulluksi, ilmaista mielipiteensä, vaikuttaa ryhmään ja tuntee olonsa turvalliseksi. Osallisuus on vapaaehtoista eikä tarkoita samaa kuin osallistuminen tai osallistaminen.

4. MITÄ ON SYRJINTÄ

Yhdenvertaisuuslaissa (1325/2014 8§) mainitaan syrjinnän perusteiksi: ikä alkuperä kansalaisuus, kieli, uskonto, vakaumus, mielipide, poliittinen toiminta, ammattiyhdistystoiminta, perhesuhteet, terveydentila, vammaisuus, seksuaalinen suuntautuminen tai muu henkilöön liittyvä syy. Tasa-arvolain (609/1986) mukaan syrjintä luokitellaan välittömään ja välilliseen syrjintään, seksuaaliseen häirintään sekä sukupuoleen perustuvaan häirintään.

Syrjinnän muotoja:

5. TASA-ARVON JA YHDENVERTAISUUDEN TOTEUTTAMINEN VARHAISKASVATUKSESSA

Varhaiskasvatuksessa olevat lapset ovat kaikki yksilöitä. Muun muassa lasten ikä, sukupuoli, moninainen perhe- ja kulttuuritausta, erilaiset mielenkiinnonkohteet ja yksilölliset ominaisuudet tekevät lapsiryhmästä moninaisen. Yhdenvertaisuus varhaiskasvatuksessa tarkoittaa sitä, että kaikilla lapsilla on oikeus kasvatukseen, opetukseen, hoivaan ja huolenpitoon riippumatta lapsen taustasta tai yksilöllisistä ominaisuuksista. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus ovat keskiössä korkealaatuisessa varhaiskasvatustoiminnassa, jolloin myös lapsiryhmän moninaisuus nähdään rikkautena.

Henkilöstön tehtävänä on tunnistaa lasten eriarvoistavia tekijöitä ja puututtava niihin hienotunteisesti mutta johdonmukaisesti. Myönteisellä ja kannustavalla vuorovaikutuksella on vaikutusta lapsen oman identiteetin kehittymiselle

Omien, sekä muiden asenteiden tunnistaminen on tärkeässä roolissa. Puutu epäkohtiin hienovaraisesti kannustavalla tavalla.

6. SUKUPUOLISENSITIIVINEN KÄYTTÄYTYMINEN VARHAISKASVATUKSESSA

Oikeudenmukaisuus, tasa-arvo, yhdenvertaisuus ja kunnioitus luovat arvopohjaa varhaiskasvatustoiminnalle. Varhaiskasvatuksen henkilöstön tulee olla tietoisia sukupuoleen ja muuhun erilaisuuteen liittyvistä asenteista, koska niitä näkyy arjen puheissa, eleissä, ilmeissä ja toiminnassa. Lasten tulee saada tehdä erilaisia valintoja siten, ettei sukupuoli rajoita sitä. On tärkeää, että lapset voivat leikkiessään kokeilla erilaisia asioita sukupuolesta riippumatta.

Sukupuolisenä kasvattaja tiedostaa oman toimintatapansa ja pohtii sukupuoleen liittyviä ilmiöitä. Hän hyväksyy lapsen sellaisenaan, kun hän on ja kannustaa erilaisissa tilanteissa. Lasten mielipiteitä ja ihmettelyjä on tärkeää kuulla ja pohtia niitä yhdessä.

”Lasten tulisi saada tehdä erilaisia valintoja siten, ettei sukupuoli rajoita sitä”

7. VARHAISKASVATUSYKSIKÖN TASA-ARVO- JA YHDENVERTAISUUSUUNNITELMA

Varhaiskasvatuksen yksiköillä on käytössään yhdenmukainen suunnitelmapohja tasa-arvotyötä varten. Syyskaudella suunnitellaan ja kartoitetaan tulevan toimintakauden tavoitteita ja mietitään toimenpiteitä. Tavoitteet tulevat esille tiimin käydessä läpi tasa-arvo kompassin teemoja. Tavoitteiden toteutumista seurataan ja arvioidaan ja tarkastetaan tarvittaessa. Tavoitteena on käydä läpi kaikki tasa-arvo kompassin teemat. Kevätkaudella toimintaa kehitetään ja arvioidaan.

Tasa-arvolaki vaatii, että toiminnallinen tasa-arvosuunnittelu sisältää kolme vaihetta:

- Tasa-arvotilanteen selvittämisen
- Toimenpiteitä tasa-arvon edistämiseksi
- Arvion aikaisemmista toimenpiteistä

Yhdenvertaisuuslaki vaatii, että toiminnallinen yhdenvertaisuussuunnittelu sisältää kaksi vaihetta:

- arvioidaan miten sen toiminta vaikuttaa eri ihmisryhmiin ja miten yhdenvertaisuus toteutuu toiminnassa
- ryhdytään tarvittaviin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden toteutumiseksi toiminnassa

Toiminnallisen tasa-arvon suunnitteluprosessin eteneminen:

Kuvio: Opetushallitus

8. TOIMINNALLINEN TASA-ARVO- JA YHDENVERTAISUUSUUNNITELMA

Suunnitelmat tehdään toimipaikkakohtaisesti kaikissa Kannuksen varhaiskasvatuksen yksiköissä. Toiminnallinen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma voidaan tehdä joko yhdessä tai erikseen. Tärkeää on, että molemmat näkökulmat pysyvät suunnitelmassa mukana. Toiminnallisen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman voi myös yhdistää jo johonkin olemassa olevaan suunnitelmaan kuten toiminnan vuosikelloon, varhaiskasvatusyksikön toimintasuunnitelmaan, ryhmävasuun tai tiimisopimukseen.

Laadukkaan tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyön perustana toimii vuorovaikutukseen panostava ja myönteisyyttä painottava työyhteisö. Jokaisella työyhteisön on mahdollista omalla toiminnallaan vaikuttaa työyhteisön hyvinvointiin. Yhdessä sovittujen suuntaviivojen noudattaminen asettaa lapset tasa-arvoiseen ja yhdenvertaiseen asemaan. Ristiriitatilanteissa työyhteisön tuki voi olla avainasemassa, jos esimerkiksi huoltajien ja päiväkodin ajatukset tasa-arvosta ja yhdenvertaisuudesta eivät kohta.

Kannuksessa on varhaiskasvatuksessa kiusaamisen ennaltaehkäisyn ja puuttumisen suunnitelma sekä kuntatason hyvinvointisuunnitelma ja esiopetuksessa oppilashuoltosuunnitelmat.

Kiusaamisen ehkäiseminen:

- kasvattaja on läsnä ja havainnoi ja siten varmistaa lapsen turvallisen olon ennaltaehkäisemällä kiusaamistilanteet
- lapsi tulee nähdäksi ja kuulluksi ja on osallisena arjessa
- lasten kanssa keskustellaan kiusaamisesta ilmiönä ikätasoon sopivalla tavalla
- kasvattaja ohjaa, on esimerkkinä ja asettaa rajat sekä kannustaa hyvään vuorovaikutukseen
- lapsiryhmässä ja yksikössä on yhteisesti sovitut säännöt ja sopimukset, joiden noudattamisesta huolehditaan.

Puuttuminen ja selvittäminen kiusaamistilanteessa:

Ohjeena on Kannuksen kaupungin varhaiskasvatuksen kiusaamisen ennaltaehkäisyn ja puuttumisen suunnitelma sekä yksikköjen ryhmäkohtaiset suunnitelmat sisältäen tarvittaessa kirjallinen selvityksenä:

- dokumentoinnin tapahtumista
- tilanteessa mukana olleet henkilöt
- tilanteen seurannan ja jatkokäsittelyn
- asiasta vastaavan kasvattajan

Ryhmä:

Pvm:

1. Milloin ja miten selvitystä on tehty? Mitä asioita selvityksessä nousi esiin?				
Kehitettävä teema	Tavoite	2. Kehittämistoimenpiteet	Aikataulu, vastuhenkilö, milloin arvioidaan	3. Arvioinnin tulokset

Taulukko 1. OPH, lomake tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelma.

9. TASA-ARVOA JA YHDENVERTAISUUTTA TUKEVA TYÖOTE

1. Kohtelen jokaista lasta tasa-arvoisesti ja yhdenvertaisesti. Annan jokaiselle lapselle samat mahdollisuudet leikkiin ja oppimiseen.
2. Mukautan toimintaa inklusiivisten periaatteiden mukaisesti lapsen kehityksen ja ikätason mukaan niin, että jokaisella on mahdollisuus päästä samaan toimintaan.
3. Kiinnitän huomiota omaan sekä muiden asenteisiin. Puutun hienovaraisesti epäarvoistaviin tilanteisiin.
4. Suhtaudun lasten monimuotoisiin perheisiin avoimesti, ammatillisesti ja kunnioittavasti. Tuen lasten perheidentiteettiä sekä perhesuhteita niin, että lapsi kokee perheensä arvokkaaksi.
5. Reflektoin omaa käytöstä, arvoja sekä asenteita ja näytän lapsille mallia kohtelemalla myös itse työkavereita tasa-arvoisesti ja yhdenvertaisesti.

Hyvä kohtaaminen lähtee lämpimästä vuorovaikutustavasta, mitä Kannuksessa pidetään tärkeänä toimintaperiaatteena. Liisa Ahonen määrittelee lämpimän vuorovaikutuksen:

Lämpimässä vuorovaikutuksessa aikuinen;

- on töissä lapsia varten
- sitoutuu syvällisesti vuorovaikutukseen lapsen kanssa
- suhtautuu lapsiin empaattisesti
- pysähtyy lapsen kokemusten äärelle
- kuuntelee lapsia arvostavasti ja pyrkii tavoittamaan lapsen tulkinnan tilanteesta
- tunnistaa lasten yksilölliset tarpeet ja tukee lapsia riittävästi tilanteen edellyttämällä tavalla
- turvaa lapsille riittävästi tilaa olla oma itsensä ja hyväksytty juuri sellaisena kuin lapsi on
- on helposti lähestyttävä: äänensävyt, eleet, ilmeet ja kehon asennot kutsuvat vastavuoroiseen vuorovaikutukseen
- antaa positiivista palautetta usein ja aidosti
- rohkaisee ja kannustaa lapsia
- on joustava ja osaa elää hetkessä

Liisa Ahonen. Haastavat kasvatustilanteet. Lämpimän vuorovaikutuksen kirja. 2017

10. MENETELMIÄ JA MATERIAALIA TASA-ARVOISEEN JA YHDENVERTAISEEN VARHAISKASVATUKSEEN

Rauhankasvatusinstituutti on kehittänyt varhaiskasvatuksen tasa-arvo kompassin tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Tasa-arvokompassin avulla laaditaan ja päivitetään varhaiskasvatusyksikön toiminnallista tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelmaa. Tämän työkalun avulla yksikkö pystyy seuraamaan ja arvioimaan oman yksikkönsä etenemistä matkalla tasa-arvoisempaan ja yhdenvertaisempaan varhaiskasvatukseen. Kompassin avulla tehtyä arviointia voidaan käyttää yksiköiden tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelmissa. Tasa-arvo kompassissa käydään läpi seuraavat viisi erilaista teemaa;

- Hallinto ja johtaminen
- Pedagoginen toiminta
- Tilat ja ympäristö
- Huoltajat ja sidosryhmät
- Asenteet ja vuorovaikutus

Tasa-arvoinen varhaiskasvatus – sivuston menetelmäpankkiin on koottu havainnointimenetelmiä ja harjoituksia, jotka tukevat arjen työtä kohti tasa-arvoisempaa ja yhdenvertaisempaa varhaiskasvatusta. Havainnointimenetelmien ja harjoitusten avulla voi havainnoida toimintaympäristöä sekä omaa, työkavereiden ja ryhmän toimintaa eri näkökulmista. Erityisesti niissä kiinnitetään huomiota tasa-arvoisen ja yhdenvertaisen vuorovaikutuksen merkitykseen.

Harjoituksia ja havainnointimenetelmiä voi hyödyntää myös pedagogisen dokumentoinnin välineenä. Pedagoginen dokumentointi on yksi tärkeimmistä varhaiskasvatuksen suunnittelun, toteuttamisen, arvioinnin sekä kehittämisen työmenetelmistä.

[Menetelmäpankki – Tasa-arvoinen varhaiskasvatus](#)

11. LÄHTEET

Opetushallitus. 2022. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet

[Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022 | Opetushallitus \(oph.fi\)](#)

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta

[Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 609/1986 - Ajantasainen lainsäädäntö - FINLEX®](#)

Yhdenvertaisuuslaki:

[Yhdenvertaisuuslaki 21/2004 - Säädökset alkuperäisinä - FINLEX®](#)

Eduskunta. 2022. Hallituksen esitys HE 177/2022 vp

[HE 177/2022 - Hallituksen esitykset - FINLEX®](#)

Eduskunta. 2022. Hallituksen esitys HE 148/2022

[HE 148/2022 - Hallituksen esitykset - FINLEX®](#)

Rauhankasvatusintituutti. 2021. Tasa-arvokompassi. Työkalu tasa-arvo ja yhdenvertaisuustyöhön varhaiskasvatuksessa.

[Tasa-arvokompassi-VAKA.pdf \(maailmankoulu.fi\)](#)

Suomen perustuslaki 1999/731

[Suomen perustuslaki 731/1999 - Ajantasainen lainsäädäntö - FINLEX®](#)

Varhaiskasvatuslaki

[Varhaiskasvatuslaki 540/2018 - Ajantasainen lainsäädäntö - FINLEX®](#)

YK:n lasten oikeuksien sopimus

[YLEISSOPIMUS lapsen oikeuksista - FINLEX®](#)

Liisa Ahonen. 2017. Haastavat kasvatustilanteet

Tasa-arvoinen varhaiskasvatus.

[Tasa-arvoinen varhaiskasvatus](#)

Valokuvat. Pixabay.

[Upeita ilmaisia kuvia - Pixabay - Pixabay](#)